

تورک پوردی

ناشری : تورک پوردی

مدیری : محمد امین

۴۴ کانون ثانی ۱۳۳۸

۲۰ ییل

صافی ۸

طبعات

عثمانى دولتلىك داخلى و خارجهى سياسياتنه دائر

بالقان حربى، مملكتلىرىنىك حال واستقبالنه حقيقه علاقه دار اولان توركلرك دماغلارندن شديد برالكترىق جريانى كېچىرك ، اوتە دنېرى برطوتمش مفهوملىرى خېلى قارىشىدىرى : بعضلارنده مثبت وبسيط صائيلان افكارى تدقيق و تحليل ايتىدىرى ؛ بعضلارندن مدخر افكارى بوشالتوب سوپورەرك ، يېكى باشدن دوشنجه لر طوغدىرى .

« اتحاد و ترقى » فرقه سىك اقايم اساسيه سندن « مركزىت » كاك حرصلى ، اك حرارتلى رسولى حسين جاھد بك ، پترسبورغده منتشر « روسقايا مالوا » (روس شايعه سى) آدلى غزته ده باقكز نھلر يازيور :

« آرناوودلىق وما كيدونيائىك عثمانى وطنندن قطع ابديله سى ، تورك رجا سياسيه سىك وظائفى ايدين اىيه قولايلاشدير مشدر . امپراطورلقدن آيرىلق ايسنه ين عناصر ، تجدد پرورلرك مساعيسى اشكال ايدور . وھر طرفده اولرك تشبثاتنه ايقاع موانع ايله اضاعه و قى انتاج ايدوردى . [۱] ارمنيلىر صادق عثمانلىلردر . ارمنيلىك عثمانى مجلس مبعوثاننده مقدارلريله متناسب مبعوث بولندير بيلمكدن عبارت مقصد اساسىلرلىك شمدى به قدر اجرا ابديله مەسى ، عين خصوصك ديكر عناصره ده تشمىنى لازم كله جكندندى . هر عنصر ك مبعوثلى مقدارلريله متناسب انتخاب اولسه ايدى ، مجلس مبعوثان بابل قله سته دونر ، و آرتق دواملى برحكومتك تشكىلى بوسپوتون امكان خارجه جبقاردى . شمدى هر شى دكشدى . اتحاد و ترقى ، اولجه صرف آيرىلق قصديله عدم مركزىت ايسنه يلىك مقصدلرینه خدمت ايتمش اولماق ايجون ، عدم مركزىته طرفدار دكلدى . محاربەدن سوكره كندىلرینه اعتماد قابل اولمايان او عناصردن قورتولندى ، تورك دولتلىك عناصر اصليه سى اولان عرب وارمنيلىرە مساعداتە بولتيله يلىر . تورك وارمنيلىك منافى بربرينه ضد دكلدر . واقعا عربلر آره سنده بر جريان ملىك وجودى محققدر . لکن توركلر يك دار بر سياست تعقيب ايتزلرسه ، عربلرك دىلرینه اولان فرط مېر بوطىلرلى ، توركلردن

[۱] مقاله ي روسجه دن ترجمه ايدركن حسين جاھد بكك سليس اسلوبه ارجاع ايدە مديكمزه متأسف . مؤلفكده عفو لرى رجا ايدرز .

آیریلوب دینلری تهلهکه به آتمقدن اونلری منع ایده جکدر . تورکلر عاقلانه و عادلانه مساعدات ایله عربلری کندلرینه بالسپوله ربط ایده بیلرلر . دولت عثمانیه ده اکثریتی تشکیل ایدن بو ایکی مسلمان عنصرک صمیمی اتحادی ، خریستیانلرک محافظه حقونه ده برضمان اولور : اقلیت خریستیانیه مجلس مبعوثانک منتظم مساعینه ایراث ضرر ایده میه جکندن آرزولرینک حصوله مانع قالماز . زمان حاضر ، تورکیه ده بر دوره اسایش و ائتلاف کشادینه پک مساعددر . بونکچون کنج تورکلر ، اول طاوارانه رق ، دیگر عناصره آغوش غاذنلری آچالی و اونلرک مطالب سیاسیه لرینک اسعافنه شتاب ایلیدرلر . « کچ اولسونده کوچ اولماسین ! جاهد بکک یوقاریده ایما ایتدیکی « تورك - عرب » سیاستی ، شو صره ده همان هر طرفدن توصیه اید یورلر . بونی اک زیاده وضوح و قطعیتله اورته یه آتان غالباً « ملی مشروطیت فرقه سی » ایدی . ملی مشروطیت جیلرک بر قاچ کوندنبری پروغراملرینه دها زیاده اهمیت ویریر کی کورینن ناشر افکارلری ، ۱۴ کانون ثانی تاریخی نسخه سنده بو موضوعه دائر شویله دیوردی :

« بزجه عثمانی سیاست داخلیه سی تورکلک اساسنه تابع اولمالی . و ازمیردن بایزیده ، قره دیکزدن عرب بادیله لرینه قدر بوتون « تورك ایل » اوسیاست داخلیه و ملییه منفاد بولمالدر .

« سوریه ، الجزیره ، جزیره العرب ، واسع برعدم مرکزیت ایله اداره اولنه بیلرلر و اولونمالیدرلر . شام ، بغداد ، مکه و صنعاء یچون عرب حیات ملیه سنک برر مرکز و منبى اولماسین ؟ ..

« اشته بوسبيله درکه ملی مشروطیت فرقه سی تورك عرب ملتلیخی عثمانی دولتک ایکی متکای متین و رصینی عد ایله مشدی .

« ... تورك ایلنده غایت عادلانه ، فقط ملی بر تورك سیاستی ؛ عربستانده ینه ملی برعدم مرکزیت . و بویکی ملی قوته مستند برعثمانی سلطنت و خلافتی . قیصه جه ، ملی مشروطیت بولتیقه سی . »

فزان مبعوث سابق جامی بکک « افهام » یازوب کلکده اولدقلری « عثمانلیلک آتسی : دشمنلری و دوستلری » عنوانلی مقاله ده دخی عین فکره راست کلپورز (« افهام » ، ۱۰ کانون ثانی ۱۳۲۸) :

« مملکت تورك و عرب اکثریتی اوزرینه استناد ایتلمیرر : سیاست داخلیه کلنجه روابط دینییه و اسارت اجنبیه دن آزاده اوله رق یاشماق قید و منفعتی ایله یکدیگرینه مربوط اوله جق تورك و عرب قوتلرینک حاصل ایده جکی اکثریت اوزرینه مؤسس سلطنت و خلافت قواسی دها زیاده منات کسب ایده جکدر . انجق بوروابطی

تضییقات ایله دکل ، زمانک ایمپایتنه نظرآ برطقم توسیعات ایله تشید و تقویه ایتمک ایجاب ایدر . وطن اصلی عثمانیک اقسام جنوبیه سندن خارجی دشمنلریمزک هیچ یوقدن احداث ایتمک ایستدکاری ملیت خصوصتلیری تا کوکندن کسمک و سیاست داخلیه مزده دما و اسع دوشونجه لرله حرکت ایتمک زمانیدر .

..

جامی بکک اپی تدقیقات و بک اپی محاکمه محصولی اولان بومقاله سی ، عثمانلیلیک خارجه کی دوست و دشمنلری ده غایت دوغری تفریق و تمیز ایدیور . مقاله دقتلیجه او قوندقدن سوکره محررینک فکرینه اشتراک ایتیه جک صمیمی آدملر زور بولنور . فزان مبعوث سابقه کوره ، عثمانلیلیک خارجی دشمنلری ائتلاف مثلث دولتریدر . و بودعواسنده اقامه ایتدیکی شهودده او یله آلمان ، آوستریالی فلان دکل ، بالذت انگلیز و فرانسرلردر : موسیو غابریل هانوتو (سابق فرانسه خارجه ناظری) ، موسیو ویقتور بهراد (شرق متخصصی محررلردن) موسیو رونه پینون (« روودودوموند » سیاست خارجه محرری) ، شرقه عابد کتاب و مقاله لرینه آل باصه رق ، جامی بکک حق ویریورلر . شهیمی ایدیورسیکز ؟ ایشته بر مثال :

« بصره کورفرینی بر انگلیز کولی حاکمه قویق و بوتون رفیلری بر طرف ایتمک خصوصلری لورد کورزونک هند خدیوتی زماننده کی باشلیجه مشغله سی و اثری اولمادی . بحرین آطه لری او زرنده انگلیز حمایه سی تأسیس ایدهرک اورداسی بر نوع ده بو حکمنی آلتدرکه انگلیز ادخالاتی بورادن عربستان شبه جزیره سنک انجیریلرینه دوغری نفوذ ایدیور . »
« بو وجهله مصردن سینغاپوره قدر بوتون بحر محیط هندی سواحلی او زرنده انکلتزه حکمران اولیور . انکلتزه نیک هند ایمپراطورلی ایله بحر سفید ایمپراطورلی آراسنده کی عربستان دنله جسیمه سی ، حاکمیتی آلتنه دکلته بیله مراقبه سی آلتنه کچمده در . بو حالده نیل ایله فرات و بحراجرله بحر هند آراسنده بولتیقه سنه مخالفت ایدهرک و حاکمیت منفرد سنه بممانعت ایلیه جک بوتون تأثیرات رفیبانه یه بودرجه حسودانه نظارت ایتمک سیمی اکتاشیلیر . بو قطعات داخلنده سلطان قسطنطنیه نیک حاکمیت ضعیفه سی و قوای محدود سندن باشقه بر شیئه تصادف ایتمکجه انگلیز دوچار تلاش اولماز و زمانک اجرای تحریکات ایتمی بکلردی . . . (رهنه پینون - واوروپا و دوات عثمانیه)

انکلتزه در دولت عثمانیه : ایشته انکلتزه نیک بزه قارشی وضعیتی ... معظم و قوی بر خلافت اسلامیه بو آماله نه درجه منافق ایه . ایلریده خطوط حدیده سنک التصاقیه اناطولییه و عراقه مربوط اوله جق سوریه یه مالک ، قدرتی و قوایی بر سلطنت عثمانیه نیک

وجود بولسى، هند يولنه قارشى تهديدكار بر قوت اوله جفندن، انگليز منافعه اودرجه موافق دكلدر. صوك زمانلرده انگليز سياستى قوتلى بر سلطنت، قدرتلى بر خلافت تاسيسنه بوتون قوتيله مانع اولمش وایلريده اوله جقدر.

« عبدالحميدك اداره مطلقه سيله، ژون تورك اداره احرارانه سنك وسوكره لرى ائتلاف مثله مياں بولنان مخالفين حكومتلرينك جله سى بلاتفریق انگلتره نك بيك تورلو وسائطله اجرا ايتديكى كيزلى و آجقيق مجوملرينه اوغرادى، هر نه شكلده اولورسه اولسون دولت عثمانيه نك متين بر اداره تاسيسنه موفق اولسنه انگلتره ممانعت ايدىوردى.

صوك زمانلرده بالقان متفقلرينك غلبه سنى ستايشكارانه بر لسان ايله اعلان ايدن بر انگليز غرته سى: - توركلك بومغلوبيتلرى هندستان اسلاملى اوزرنده فائده لى بر تائير اجرا ايدنه جكدر. ديوردى. بوجله انگليز سياستك تعقيب ايتديكى غايه لى كافى درجه ده ارئه ايدىور.

« شمديكى انگلتره ده برلين قونغره سنى منتهى اولان شرق بحرانى زمانسنده كى انگلتره لى كورمكده تعند ايدن بعض سياسيونمرك وضعيتلرجه نه درجه تبديل حاصل اولديغنى كورمك ايتتمكلىرينه حكم ايتك لازمكلىر: عراق طريقيله هندى تهديد ايدن او زمانكى روسيه قارشى ضعيف بر دولت عثمانيه لى طيقاج حالنده طوتمق ايتسين انگلتره نك او دورده بزميله بويله جه اشتراك منافى واردى. انگلتره مصره كبره ليدنبرى وضعيت تماميله برعكس اولمشدر. بوحقيقت قارشيدسنده حالا اصرار ايدنلره يالكز شونى سويله مكله اکتفا ايدرز:

« اوت. انگلتره ايله دوست اوله بيلمك ايچون بحر احرك بر انگليز دكزى اولسنه وسوريه لى مصره، عراق هندستانه الحاق ايدنه كى ايران ده تحصيل ايتمش اولان مناطق نفوذ حدودى غربه طوغرى يعنى اسكندرون كورفوزنه قدر تمديد و آناطولى ده بر قوتيه برنسلكى حالنده قالغه راضى اولمالى بزم. آتيجى اوندن سوكره انگلتره نك بزمه محبتندن بخته محل وارد » [۱]

..

« طنين » سر محرر محترمى، بر پارچه سنى يوقارى به نقل ايتديكمز مقاله سنده، يوردجيلك ابتدای تگونندن اعتبار آ اوكه سوردىكى بر فكره اشتراك ايتمش كورونيورك يوردجيلر ايچون شهبه سر بويوك بر قز انجدر:

« كنج توركلك غلبان سرور هنكامنده تاسيسنه اميدوار اولدقلرى بنانك عدم رسانتنى مغلوبيت اخيره، اولره تماماً اظهار واثبات ايتدى. شمدي آرتق آكلاديلركه ايشه يكي باشدن باشلامق لازمدر.

[۱] Cf آق چوره اوغلى يوسف - « آلمانيا، انگلتره، توركيه وعالم اسلام »

[« صراط مستقيم »، جلد: ۱، صفحه: ۸۸، ۴۰۸، ۲۷:]

« جاہل خلق ، فطرۃً صاحب رُکا واستعداد اولسہ بیلہ ، عصری زردہ بر قوت
تشکیل ایدہ من . خلفہ کیمتک ، اونی سومک ، اونی تعلیم و تربیہ ایتک . اوکا
برایر مال و یرمک لابدر . تورکیہ نک احیاسنہ آشاغیدن باشلامق اقتضا ایدر . بوسیط
حقیقی اسلامق ایچون . صوک مغلوبیتلرک خجالتی طوعنی لازمکدی .
ت . ی .

انتقاد و تقریص

« خاق نظریہ بر نیچہ مسئلہ »^(۱)

۱

روسیہ ده بو اسمله یکی بر رساله انتشار ایتدی . تورکک علمی اقتصادی
تیقظده ، اخلاقی تجدده شمال تورکلرینک کندیسنه پیشوالق ایدہ جگنی
آکلامشدی . بوانرله دینی انتباهکده شمالدن باشلایه جنی حس اولونیور .
موسی افندی بیکیف بو کتابنده شمعی یه قدر یازدینی اون آلتی عددی
متجاوز اثرلرینک بر زبده سنی وقوتلی بر ایمان و عزیم ایلہ تعقیب ایتمکده اولدینی
دینی مجاهده نک روحنی کوستریور .

مؤلفک انتباه و اجتہادینہ بادی اولان مسألہ ، غرب ملتاری مدنیتده
یوکه لیرکن اسلام عالمک تدنی و اضمحلاله دوغرو کیمه سی اولمشدر . موسی
افندی خسته لنی کوردکن صوکر ا سینی آریور . غربک ترقیسنی ، شرقک
تدنیسنی موقع و اقلیمک یاخود عرق و جنسک تأثیرینہ حمل ایدنلرک ادعاسنی
قبول ایتیمور .

« حیات - یاسیہ ده افلیمک تأثیری یوقدر . یاخود آزددر . اولرده وحشت دنیاسنی
اولش بریتانیا شوکون مدنیت . سیاست ، حکمت مرکزی اولدی . اولرده مدنیت ،
علوم ، فلسفه مرکزی اولش یونانستان شوکون ذیل مخلوقلرک مرعاسنی . اولتاغی اولدی .
لکن شو ایکی مملکتک موسی ، افلیمی مان اولکیدر .

[۱] مؤانی : موسی افندی بیکیف - ناشری : پترسبورغده علم افندی مقصودوف
- قزانده امید مطبعه سنده باصلمش - ۹۳ صحیفه - فیثاتی ۶۰ تین (۷،۵ غروش) -
استانبولده « زمان » کتابخانه سنده ساتیلیر .